

liko radost Dunajčanom; zato so ji pa tudi sprejeli z nepopisljivim veseljem.

Na poti so srečali med Tulnom in Trasmaurom na severozapadni strani od Dunaja veliko trumo begunov bogatih hiš; peš bilo jih je do 5000, na vodi kakih 3000. Za temi nesrečneži prihruli so drugi dan Turki in Tataři, oropali jih in poklali neusmiljeno! — Reči se sme, da je bil v zadnjih šestih tednih pokončan nad tretji del lepega svetá pod Anizo.

Turški „čajkisti“, po tedajnih zapisnikih zvani „naserci“ ali „nasadisti“ so prebredli Donavo pri Heimbürgu, na vshodni strani Dunaja od Požuna sem, požgali Ort, grajščino starega Salma, ter sklenili, ker jih je bilo grozno število, vreti na obeh stranéh Donave proti Dunaju in zapreti ga od vseh krajev; namerovali so še več: s požiganjem in ropanjem ostrašiti še Čehe in Moravce, da ne bi Dunajčanom prišli na pomoč. Prepozno prišel je junaški Salm rešit svoje imetje, vendar pa je še bil s svojimi zvestimi vojaki za Turke pravi morivni angelj, posekal ali v vodo pometal je vse, kar je bilo Turka čez Donavo prišlo. Turek imel je tako dovolj, vdrugič ni poskušal več čez Donavo priti. Salm je prav s tem pripomogel, da je severna stran še dalje odprta ostala, od kodar so Dunajčanje še vedno pomoči dobivali.

Sovražnikove trume so se že valile proti Dunaju; vse je bilo zdaj na tem, da bi se starodavno zidovje krepko branilo in kako naj bi se razpostavili branitelji.

V cesarskem gradu je zapovedoval Lenart iz Velsa; Salm in Rogendorf odbrala sta si posebno četo, s katero bi na pomoč hitela, kjer bila bi nevarnost največa. Mladi palatinski grof ostal je v Stubenskem oddelku in branil tudi kraje „rdečega turna“ in Štubenskih vrat do Št. Jakobskega trga; najslabeje vtrjeni in zato tudi najhuje napadani kraj „Koroških vrat“ do Avguštincev pa je bil za brambo odločen Hektorju Reischasckemu. Avguštinski samostan branili so Štajarci pod poveljstvom Abelna iz Holeneka, brata Leiserja pa cesarske vrte do „Škotskih vrat“.

Po družih krajih so zapovedovali zopet drugi. Od „Škotskih“ do „Verderških vrat“, pri judovskem stolpu in na „jambrovcih“ (Elend) pa je zapovedoval Rupert iz Ebersdorfa.

Z „rudečega“ in „judovskega stolpa“ so na Turka streljali z velikim topom (imenovali so ga „grof“) ter mu zadosti škode provzročili; streljali so na-nj tudi še z manjšimi topovi.

V Škotskem mestnem oddelku so se bili zbrali tudi meščanje; pri „Verderških“ in „solnih vratih“ Česki pešci pod vodstvom Brandensteina in Wartenberga, pod Hardekom pa nemški konjiki. Ker je bila nevarnost med „Koroškimi vrati“ in Avguštinci čedalje večja, privzel si je Salm še nekoliko Španjolcev, Čehov in Štajarcev iz družih bolj vtrjenih krajev. Konjiki razprostrli so se po prav prostornih mestih.

Stari Salm, bister opazovalec sovražnikovega šotorišča, je letal s stolpa v stolp, hodil celó v visoki zvonik cerkve sv. Štefana, da je Turško vojno natančneje pregledoval; sicer pa je navadno bil pri „poljski kači“ na Koroškem stolpu in pa pri Avguštincih; bil je neutrudljiv, starček sicer, razodeval pa mladeniško gibčnost in kazal junaško hrabrost, zatoraj so ga tudi vsi čislali in ljubili, ter radi storili zavoljo njega, kar in kakor jim je zapovedal.

Mesto še ni bilo od vseh strani obdano, al krvo- ločni Turek je že vznemiroval s konjiki kraje od Št. Marksa do vélike ceste. Dunajčanom je začelo po glavi vreti in jezdicí so zahtevali, naj iz mesta na sovražnika planejo, — in res! en oddelek je na-nj mahnil, a s sla-

bim vspehom; reveži so preveč v-se zaupali, spodletelo jim je popolnem. Nekoliko so jih Turki pobili, nekoliko pa vjeli; praporšček Sedlic je bil tudi med vjetimi, pa ni mogel bežati; še zastavo so težko rešili.

Turku se je pobitih malo zdelo, — šel je še v bolnišnico pri sv. Marksu in glave sekal bolnikom, da je bilo število obglavljenih večje. In kaj je ž njimi storil? Prisilil je vjete kristijanske konjike, da so te odsekane glave sultanu nasproti nesli, ki je ravno od Bruka gori marširal.

Junaški zastavonosel Sedlic, možak lepe postave, pogumen in močan tako, da je bil v stanu v železnem oklepu od zad na konja skočiti, dopadel je Turškemu vélikemu vezirju nepopisljivo; ni se ga mogel nagledati ter ga popraševal za eno in drugo, kako močna je posadka v mestu, zakaj so se predmestja požgala in drugzega več. Hotel je tudi vedeti, kje je cesar Ferdinand. „Najti ga hočem — je rekel — naj bi se bil skril tudi v najdaljnši kot nemške dežele!“ — Tako je govoril ošabni véliki vezir, toda naletel ni na moža po svojih mislih. Junaški Sedlic se ga ni bal; trdo je oprl svoje oči v vezirja, resno ga gledal ter mu odgovoril: „Mesto šteje 20.000 borilcev; al vedi, oni veljajo naj ti za 100.000 mož! Neoborožene prebivalce po deželi lahko premagate, hrabrost vaša se bo razbila na starodavnem zidovji Dunaja; vsako srce notri (kaže v mesto) je močna bramba. Znamenje pogumnosti in žrtvovalnosti vam naj bodo požgana predmestja. Ferdinand je v sredi med svojimi, in kdor njega dobiti hoče, misli naj na konec svojega življenja, vrnil se iz mesta več ne bo!“

Tak odgovor ni bil, kar si bodi; bati se je bilo smrtne kazni; toda srčni Sedlic se za to še zmenil ni, vdal se je v osodo popolnem, znal pa je tudi prikrivati notranjo boleost, da ne more k svojim nazaj, česar si je na tistem močno želel. Sultanu se je bil zlo prikupil s svojo neustrašenostjo, dasiravno je težko požiral Sedličev zbodljiv odgovor. Obdržal ga je pri sebi in prisegaje mu pravi: „Sv. Mihela dan opoldne bom kosil že na Dunaji!“

(Dalje prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* *Jezičnik.* A) Kranjska čbelica s čbeličarji. B) Dr. Jakob Zupan. C) Vladika Matej Ravnikař. D) Dr. Jer. Zupan in dr. Fr. Prešern. Spisal J. Marn. Natisnil in založil R. Milic. V Ljubljani 1877.

Pod tem naslovom je prinesel petnajsti letnik „Jezičnika“ v 9pôlni knjigi skupaj, kar je gospod prof. Marn v mnogih odlomkih lanske leto spisal v „Učiteljskem Tovaršu“. V tem tečaju se sučejo razprave okoli „Čbelice“. Nikdo, ki pozná zgodovino slovenskega slovstva, ne more tajiti velike pomembe „Čbelice“ za pesništvo naše; vsaj je res kakor „v Arabije puščavi“ za Vodnikom bilo s poezijo slovensko, dokler ni leta 1830. izhajati jela „Krajska Čbelica“, s katero se je živahno gibanje začelo na narodnem pesniškem polji, ki pa je z njenim prestankom 1832. leta zopet prestalo, dokler leta 1843. niso „Novice“ prišle na dan. Ne more se tedaj tajiti, da „Čbelica“ in „Novice“ delate dve dôbi za pesništvo slovensko. Ker je po takem velike pomembe „Čbelica“ za slovstvo naše, zato gre topla hvala prof. Marnu, da si je za predmet svojih slovstvenih preiskav izbral „Čbelico“ in pa rodoljube, ki so v njej razglašali pesni svoje, ter temeljite študije svoje na svitlo dal v 15. letniku svojega „Jezičnika“. Po tej knjigi imajo Slovenci sami in

Slovani drugi priliko natanko seznaniti se z ono dōbo, ki jo „Čbelica“ dela v slovstvu našem, pa tudi s pesniki, ki so stvarili ono dōbo. Kar se je dosihmal le raztreseno brati mōglo o pesništvu „Čbeličnega“ časa, najde čitatelj zdaj skupaj v eni knjižici, podučni na eno stran, zabavni na drugo. — Ker se po delavnosti svoji med prve „Čbeličarje“ po vsej pravici sme šteti dr. Jakob Zupan, zato je prof. Marn njega na čelo postavil svojim preiskavam, njega najobširnejše obdelal, a vendar tudi nobenega družega „Čbeličarja“ prezrl, če tudi le na kratko opisal, največ pa razmere dr. Zupana s škofom M. Ravnikarjem in dr. Prešernom razložil. Vse to je predmet veliko vredni knjigi Marnovi, katera slavno pomnožuje književstvo naše. — „Jezičnik“ našteva 12 „Čbeličarjev“, ki so se v „Čbelici“ glasili s slovenskimi pesmami leta 1830—1832. Prof. Marn pravi med drugim, da so nekateri vse novoslovensko pisemstvo gledé na poezijo razdeljevati hoteli v tri dōbe: prvo od 1779. leta do 1830., — drugo od leta 1830. do 1843., — tretjo pa od 1843. naprej, da pa je leta 1848. Slovanom pa tudi Slovencem napočila nova doba, po kateri se vse naše slovstvo razreduje drugače. Ta opazka napotila nas je še enkrat ogledati si „Čbeličarje“, kateri so doživeli novo dōbo l. 1848. (Miha Kastelic, Blaž Potočnik, Jurij Kosmač, Fr. Prešern, Ig. Holzapfel, Jurij Grabner, E. J. Kovačič, Jan. Ziegler), da bi videli, kdo med njimi je v oni velevažni dōbi, ko se je začelo potezanje za narodno ravnopravnost v šoli, uradih itd., za kaj več se ogrel kakor da je le pesme zlagal po načelih „Čbelične“ dōbe. In čudno! edini Blaž Potočnik se je zavedal nove dōbe, ki je napočila Slovencem, in se vstopil v vrsto onih rodoljubov, ki so se borili za ravnopravnost Slovencev; prvaka „Čbelična“ — dr. Prešernin M. Kastelec — pa sta le od daleč gledala duševni boj za vpeljavo slovenskega jezika v šole in urade, ki se je vredniku „Čbeličnemu“ Kastelcu celó „smešen“ zdel, in ostala sta le — pesnika. Tako vsak čas zahteva svoje može, in med slavistom in slovanom ostaja res zmirom razloček. Zato Kopitar ni bil kar je bil Vodnik. — Nekaj zvezkov „Jezičnika“ se še dobí pri bukvarji Gerberji.

Naši dopisi.

Iz Rusije 6. jan. 7. — Kdo ne pomni julija in avgusta meseca vriša in piša Evropskih turkofilov in osmanomanov vseh barv, belih in črnih, svetlih in mračnih. Navdušeno so peli Turško slavo, razsvetljevali svoja gnjezda, zasramovali vse slavjanstvo, pili so, kolikor je glava prenašala, lagali so kričeči na vse grlo, menda želeči prepričati sami sebe, da njihova laž je resnica. Omenimo za zdaj le dve tedanji neotesani turkoflski laži: prvič laž o velikanskih Turških zmagah, drugič laž o tem, da vojska je končana, ker Rusija nima več armade. Že takrat smo prašali turkofile, kje so trofeji Turških zmag. Odgovor na to prašanje so nam dali ne turkofili, kateri v svoji nesramni lažljivosti celó nikakoršnega pojma nimajo o resnici in poštenosti, odgovor so nam dali sami Turki. Dovolj je znana Sulejmanova Šibkinska divja krvoločnost in Izmajil-Gakkijevo Teliško roparsko ubijstvo. Nadejali smo se takrat, da ko padeta Kars in Plevna, se bo pokazalo, da med Turki, ki so preveč bogati zverinskih izvržkov, podobnimi Sulejmanu in Izmajilu, se nahajajo vendar tudi po človeško pošteni generali, Muktari in Osmani. Pod Karsom, posebno na Kizil lapi, je bilo do oktobra mnogo krvavih bojov; Plevniške griče in žlebove so naši vitezi štirikrat napajali s svojo krvjo;

sto in sto naših junakov je v krvavih bitvah zginilo, da se ni vedelo, kam. Nadejali smo se, da oni, kakor si bodi, zdravi ali ranjeni živé v Turškem plenu v trdnjavah ter da po vzetji trdnjav jih bomo zopet videli. Gajiti tako nado smo imeli vso pravico, zakaj to je pri vseh narodih navada, in ta navada je postala postava, katero je še posebej potrdila Genevska konvencija, da po bitvi pobirajo protivniki vsak na svojem polji s svojimi tudi ranjene sovražnike. Ta nada je navdajala našega cara, ko je premaganemu Osmanu vračal sabljo ter milostljivo odpustil ga v plen v Rusijo na vseh pravicah premaganega poštenega protivnika. Čakali smo in čakali sporočil iz Karsa in Plevne o naših jetnikih, rešenih iz progromov sovražnika. Prejeli smo nazadnje po dolgem čakanji sporočilo tako-le: „Ne enega našega ranjenega med tisoč Turkov niso našli ne v Karsu ne v Plevni.“ Ko se je ta nenadna novica po dolgem čakanji razglasila po Rusiji, je sveta jeza objela vsa srca vsega Ruskega naroda. Zdaj poprašuje drug družega osebno in javno, v domačih krogih in v časopisih, kaj neki bo zdaj naša vlada storila? Bo še božala Turke, jih hvalila za hrabrost, jim vračala sablje, ali pa bo nazadnje postopila tako, kakor bi vsaka druga Evropska vlada storila s takim divjim protivnikom? ali ne bo zahtevala preiskavanja in sodbe nad Turškimi generali, kolikor jih je do zdaj krivih roparskega zavratnega umora naših ranjenih? To tirja razžaljeni Ruski narod, razžaljena pravica, razžaljena omika in človekoljubje. Turki so v današnji vojski zgubili vse tiste pravice, katere vživajo omikani narodi v vojski; oni niso vojevajoč se narod, oni so divja krvoločna in roparska druhal brez človeškega čutja in tedaj tudi brez človeških pravic. Rusija ima vso pravico vsemu svetu objaviti, da vojska s Turško vlado je končana in da ona ima zdaj sveto dolžnost in neodjenljivo nalogo, Turške zavratne morivce in roparske druhali povsod in z vsemi sredstvi preganjati in krotiti, kakor vsaka poštena vlada preganja in kroti tolovaje, puntarje, morivce in druge hudodelce.

Natančno številenje je pokazalo, da Turkov so naši zajeli v Plevni 44.000 mož; topov se je našlo res samo 77, kolikor je mislil Osman, da jih utegne rešiti v Vidin. Na Plevniških trdnjavah pa jih je imel Osman do 200. Pravijo, da nekaj jih je kje v zemljo zakopal, največ pa z dinamitom razbil. Bilo bi tedaj treba Osmana, predno so ga iz Plevne odpeljali, strogo prašati, kje je ostalo 123 topov, kateri so po vojni postavi Ruska lastnina.

Danes, v praznik sv. 3 kraljev, imamo tukaj Božični praznik. Ravno zjutraj so zavihrale po mestu zastave; telegraf nam je zopet čez noč prinesel kakor nalašč k Božiču veselo novico, da je en oddelek Gurkovega kora vzel Sofijo.

Srbska zmaga pri Pirotu je izbudila v Rusiji veliko radost; car je velel Srbom poslati 150 Georgijevskih ordnov.

V inostranih časopisih čislamo pogoje miru. Jako zanimive čenče so ti pogoji, kakor, na priliko, da Anglija nima nič proti temu, da se Dardanelski prolivi odkrijejo — se vé, da tudi Angleški vojni floti. Kakošna lisica bi rada bila Anglija! Kaj prav za prav so Dardanelski prolivi? Oni so vrata Ruske hiše, skozi katera drži pot po svetovnemu morju, družega nič, tedaj vprašanje o teh vratih ne more po pravici Anglije prav nič brigati. Sredizemno morje je svetovno morje, odprto vsem narodom. Črno morje pa je prav to, kar Kaspiško morje — to je, lastnina Rusko-Perška, uno pa lastnina Rusko-Turška. Kakor Anglija nima nikakoršne pravice imeti vojne